

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирена Илиева
Институт за държавата и правото, Българската академия на науките
София 1000, ул. „Сердика” №4, тел. 987 49 02
**за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
на Теодора Симеонова Делисивкова редовен докторант в Правно-
историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” по Международно
право и международни отношения
на тема:
„Политиката за развитие на Европейския съюз и участието на
България“**

1. Общо описание на представения дисертационен труд

Теодора Симеонова Делисивкова е родена в София през 1977 г., завършва средното си образование в Девета френска езикова гимназия „Алфонс дьо ла Мартин“ през 1996 г. Завършва висше икономическо образование през 2003 г. в Университет Париж-І Сорбоната, Франция. През 2005 г. се дипломира по специалност „Право” (задочно обучение) в Софийския университет „Св. Климент Охридски”.

Със заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” № 1062 /18.05.2011 г. Теодора Симеонова Делисивкова е зачислена за редовен докторант по Международно право и международни отношения в Правно-историческия факултет. За периода на докторантурата тя е изпълнила всички дейности, съвразни с нейното обучение и научноизследователска работа, определени в индивидуалния учебен план. Разработеният от докторантката дисертационен труд е с обем от 233 страници, включително увод, заключение и списък на използваната литература. В структурно отношение дисертацията е разпределена на три глави, от които първа и втора глава са с равномерно съдържание, а трета глава има аналитичен характер, което оправдава нейния по-малък обем. От съдържателна гледна точка този превес е оправдан поради специфичния

предмет на изследването и поставянето на акцент върху теоретичните основи на политиката на развитие и нейното реализиране в Европейския съюз. Третата част е посветена на участието на България като пълноправен член на ЕС в реализирането на политиката на развитие. Докторантката е обхванала широк кръг от литературни източници в областта на политиката на развитие, от които 22 са на български език, 157 са на английски език, 8 са на руски език и 16 са използваните източниците от Интернет.

В увода докторант Делисивкова представя актуалността на политиката на развитие, произтичаща както от историческата еволюция на осъществяването на този тип политическа дейност, така от наличието на съвременен инструментариум на Европейския съюз в тази област, който с основание е един от най-влиятелните субекти в международното партньорство за глобално развитие. На с. 8 от дисертационния труд е формулирана целта на изследването, която е „изясняването на еволюцията и същностните характеристики на политиката на развитие в теоретико-концептуален аспект и разкриване на спецификата на приноса на ЕС като международноправен субект за осъществяване на международната политика на развитие”. Във въвеждащата част са посочени още задачите, основаната теза, хипотезите и основните методи, използвани за разработване на дисертационния труд.

Глава Първа е озаглавена „Политиката за развитие и еволюцията в европейски и глобален аспект“. Съвсем основателно първата част е посветена на историческата еволюция и теоретичните основи на политиката за развитие. В тази връзка се представят основните теоретични концепции за политиката за развитие и тяхната роля в международен план, като се достига до извода, че концепциите за

развитието могат да се разгледат в *две самостоятелни, но взаимно допълващи се направления на еволюция.*

- Първото направление на теоретичните концепции обхваща периода от средата на 50-те до началото на 90-години на XX век и е свързано с интерпретацията на развитието като икономическо развитие. (с. 26)
- Второто направление на политиката на развитие съдържа парадигмата на модернизацията, която отразява идеите за „модернизационната” трансформация на изостанали страни и общества и свързаните с това механизми и инструментариум. (с. 28)

На следващо място в дисертационния труд се разглежда дейността на Организацията на Обединените нации и нейните специализирани организации по отношение на политиката за развитие. Отчетена е голямата роля на подготовения доклад през 1951 г. от *W.Artur Lewis* и *T.W.Shultz*, които стават лауреати на Нобелова награда по икономика само няколко години по-късно благодарение на работата си върху проблемите на развитието. Посочени са и различните етапи и по-важните моменти в тях, свързани с политиката за развитие от 60-те години до настоящия етап, в който се подготвя преглед на изпълнението на *Целите на хилядолетието за развитието* през 2015 г.

Глава Втора засяга политиката на ЕС за развитие и приносът ѝ в международната политика за развитие. В логическа връзка авторът Теодора Делисивкова разглежда изграждането и осъществяването на политиката за развитие в Европейската общност. Докторантката отбелязва и активното участие на Европейската общност по отношение на политиката за развитие на международно равнище, заявявайки че „Първоначално Европейските общности, а след това и Европейският съюз предоставя подпомагане на сътрудничеството за развитие от 1957 г. насам и сега е не само най-големият донор на официална помощ за развитие в света, но заедно с приноса на страните членки на ЕС заема

важно място в избора и провеждането на цялостната глобална политика за развитие”. с. 82

След процесът на деколонизация в началото на 60-те години Европейската общност поставя на нова правна и политическа основа отношенията си със страните от Африка, Карибския и Тихоокеанския басейни. Израз на това сътрудничество са сключените конвенции от Яунде от 1964 г. и от 1969 г., от Ломе от 1975 г. до 1995 г. и Котону от 2000 г. и 2005 г. Целта на тези международни договори е да подобрят търговския обмен и да активизират предоставянето на техническа помощ от Европейската общност за страните от АКТБ. Впоследствие сътрудничеството между тях се разширява като Европейската общност предоставя средства за борба срещу трафика на наркотиците и наркотичните вещества и подобряване на спазването на правата на човека.

В изследването се проследява и развитието на първичното право на Европейския съюз по отношение на политиката на развитие съгласно Договора за Европейския съюз от 1992 г., ревизията с Договора от Амстердам от 1997 г. Специално място в правния анализ се отделя на Договора от Лисабон от 2007 г. като нововъведенията са систематизирани в следните направления:

- увеличаване на компетенциите на ЕС в представителството на държавите членки;
- повишаване на ролята на Европейския парламент чрез съвместните правомощия със Съвета на ЕС;
- признаване на външноикономическите и търговски отношения на ЕС като съставна част на Европейската външна дейност (с. 115).

Глава Трета разглежда ролята и участието на България като пълноправен член на ЕС при осъществяване на политиката на развитие. В тази част от дисертационния труд е направен преглед на българското законодателство и по-конкретно на подзаконовия нормативен акт като

Постановление № 234 на Министерски съвет от 01.08.2011 г. Посочена е също одобрената от Министерския съвет средносрочната програма за развитие и хуманитарна помощ за периода 2013-2015 г. Ежегодното финансово изражение на участието на България в политиката за развитие на ЕС е отчетено на с. 190 като основната част от средствата са отпуснати за хуманитарна помощ по линия на сирийския конфликт.

В параграф трети на глава трета са представени и отделните финансови инструменти, чиято цел е да активизират представителите на неправителствения сектор в процеса на прилагане на политиката за развитие. Включването на неправителствените организации в политиката на развитие произтича от Декларацията от Париж през 2005 г., посредством която се посочва, че неправителствените организации и частният сектор трябва да участват активно при реализация на политиката за развитие. В резултат на това през 2009 г. в България е създадена **Българска платформа за международно развитие**, която включва 22 различни неправителствени организации, подпомагащи реализирането на политиката на развитие.

В заключението са представени изводи относно политиката за развитие на ЕС, които са следствие от направените при разработването на дисертационния труд на анализи. По-конкретно са изведени основните тенденции и промени в политиката на ЕС, потвърждаващи неговата водещата роля като основен донор на хуманитарна помощ в света.

2. Обща оценка на научните достойнства и приноси на дисертационния труд

Като научно достойнство на дисертационния труд би могло да се изтъкне избора на един много слабо изследван въпрос от българската

научна специализирана литература по международно публично право каквато е политиката за развитие на Европейския съюз и България.

Дисертацията е едно от първите систематизирани изследвания, проучващи политиката за развитие в рамките на ООН, Европейския съюз и България.

Безспорен научен принос е засягането на въпроса за концепциите на развитието, дефинирани в ООН и нейните специализираните организации.

Проследяването на първичното право, уреждащо политиката на развитие първоначално в Европейската общност, а впоследствие и в Европейския съюз, е друг несъмнен принос на работата.

На следващо място особено значим принос се съдържа в правната уредба на политиката на развитие в светлината на Договора от Лисабон и по-конкретно в разпоредбата на чл. 4 параграф 4 от Договора за функционирането на Европейския съюз, засилващ политическите характеристики на политиката за развитие, а не само материално-техническото ѝ прилагане в трети страни и региони.

Проследено е участието на България при реализиране на политиката за развитие на ЕС, като е препоръчано създаването на специализирано звено към Министерския съвет по примера и опита на други държави членки.

3. Конкретни научни достойнства и приноси.

Авторът Теодора Делисивкова достига до важни практически изводи, сред които могат да се открият:

- Систематизиране на социално-икономическите концепции, влияещи върху съвременната политика на развитие, като в хронологически аспект се посочват авторите на различни концепции от средата на 40-те години до настоящия етап. По-конкретно изследвани са предложенията за подобряване на политиката на развитие от Пол Розенщайн-Родън, Алберт

Хиршман, К. Гунар Мюрдал, Амартая Сен, Джефри Сакс и Джоузеф Стиглиц.

- Друг съществен принос е обсъждането на въпроса за влиянието на неолиберализма при осъществяване на политиката на развитие на ЕС, което довежда до неговото влияние върху международните институции, играещи съществена роля при конкретни колективни проблеми чрез вземане на решения и предприемане на действия (с. 71).
- Анализ на правната уредба на политиката на развитие според Договора от Лисабон и повишаване на ефективността на нейния инструментариум.
- Анализиране на регионалното разпределение на финансовата помощ за развитие предоставена от ЕС на трети страни и региони. (с. 106-107).
- Преглед на правната уредба на Република България относно политиката на развитие и подобряване на участието на нашата страна в изследвания въпрос.
- Проследяване на участието на неправителствения сектор в политиката на развитие и активизиране на неговата роля в европейската мрежа *CONCORD*.

4. Критични бележки

В структурно отношение дисертационният труд би могъл да доразвие по-подробно участието на България в политиката на развитие и с това да се разшири трета глава от изследването. Препоръчвам на автора да насочи научните си интереси към практическото реализиране на политиката на развитие и в по-нататъшната си работа да постави акцент върху подобряването на контрола върху предоставените помощи от ЕС на трети държави.

5. Заключение

Рецензираният дисертационен труд представлява завършено изследване и има научни приноси, с което отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Вътрешните правила на ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград. В заключение, убедено подкрепям научното жури да присъди на Теодора Симеонова Делисивкова образователната и научна степен „доктор” по Международно право и международни отношения.

София

18.06.2014 г.

Рецензент:

/проф. д-р Ирена Илиева/